

بررسی تاثیر ارتزهای عملکردی رایج بر شدت درد و راستای زانو در بیماران مبتلا به استئوآرتروز زانو

شاهین گوهرپی^{1*}، محمدجعفر شاطر زاده²، محمد فکور³

- 1) استادیار گروه فیزیوتراپی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز
- 2) استادیار گروه فیزیوتراپی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز
- 3) دانشیار گروه ارتوپدی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

تاریخ پذیرش: 87/1/21

تاریخ دریافت: 85/1/18

چکیده

مقدمه: استئوآرتروز زانو یکی از شایعترین علل مراجعه بیماران مبتلا به درد مفصل زانو به درمانگاه های ارتوپدی است. روشهای درمانی غیر جراحی مورد استفاده در درمان این بیماران، استفاده از داروهای مسکن و ضد التهاب، فیزیوتراپی و ارتزهای عملکردی می باشد. عمدتاً استفاده از ارتز در طول روز و حین فعالیت تجویز می گردد و زمان استفاده از آن حدود 3 ماه می باشد. هدف از این پژوهش بررسی تاثیر سه نوع ارتز رایج بصورت بریس زانو، زانو بند نئوپرنی و کفی لبه دار بر سه علامت مهم استئوآرتروز یعنی شدت درد، راستای زانو و سطح فعالیت عملکردی است.

مواد و روش ها: این بررسی بر روی 45 بیمار مبتلا به استئو آرتروز خفیف تا متوسط در محدوده سنی 50-60 سال انجام گردیده که بطور تصادفی به سه گروه تقسیم گردیده اند. روش بررسی از نوع شبه تجربی بوده است. یافته های پژوهش: نتایج این تحقیق نشان داد که هیچکدام از ارتزها تأثیری بر تغییر راستای زانو نداشته، اما به طور مؤثری سبب کاهش درد و افزایش سطح فعالیت عملکردی می گردند. بحث و نتیجه گیری: براساس نتایج بدست آمده از این تحقیق استفاده از کفی طبی با لبه خارجی درد بیماران مبتلا به آرتروز زانو را به نحوی قابل توجه کاهش داده و آرامش را به این گونه بیماران باز می گرداند. از طرفی دیگر، به نظر نمی آید استفاده از زانوبندهای نئوپرنی بتواند راستای حرکتی زانو را تغییر دهد.

واژه های کلیدی: استئوآرتروز زانو، راستای زانو، درد، ارتز

* نویسنده مسئول: استادیار گروه فیزیوتراپی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

مقدمه

استوآرتروز¹ زانو از شایعترین علل درد مفصل زانو در سالمندان است که باعث ناتوانی و اختلال در راه رفتن آنها می‌گردد. این بیماری به شکل یک طرفه یا دو طرفه بوده و عموماً قسمت داخلی زانو بیش از قسمت خارجی آن مستعد این بیماری است (۲،۳،۴،۵،۶،۷،۸،۹،۱۰،۱۱،۱۲،۱۳،۱۴). برخی علل بوجود آورنده استوآرتروز عبارتند از: ضربه، شکستگی سطوح مفصلی، دررفتگی مفصل، پارگی منیسک‌ها و رباط‌های زانو، فشار بیش از حد، تغییر شکل‌های غیر طبیعی و انواع آرتروز که در نهایت منجر به تخریب غضروف سطوح مفصلی فمور و تی بیا و در نتیجه سایش استخوان‌ها بر روی هم می‌گردد. علائم رادیولوژیک OA² شامل کاهش فاصله بین سطوح مفصلی، اسکروزه شدن³ استخوان‌ها و تشکیل استئوفیت⁴ در کناره‌های مفاصل می‌شود (۸،۹،۱۱،۱۳،۱۹). شیوع این علائم در بخش داخلی زانو 10 برابر بیشتر از بخش‌های خارجی آن بوده و واروس⁵ به عنوان دفورمیتی شایع در این بیماران تلقی می‌شود (۹،۱۳،۱۹).

علاوه بر روش‌های درمان جراحی که به دو دسته داخل مفصلی و خارج مفصلی تقسیم می‌گردند، روش‌های غیر جراحی برای کاهش علائم استفاده از داروهای ضد التهاب و تسکین دهنده درد، کاهش فشار وارده بر روی مفصل، استراحت، تمرینات عضله چهارسر رانی و فیزیوتراپی است. در کنار این درمان‌ها امروزه بطور مرسوم از انواع وسایل کمکی (ارتز)⁶ استفاده می‌گردد.

مهمترین اهداف طراحی و تجویز این ارتزها در بیماران OA زانو، کاهش درد، ادم⁷، اصلاح الگوی راه رفتن، کاهش نیروی وارده بر سطوح مفصلی و ایجاد راستای بهتر در اندام تحتانی می‌باشد. میزان تأثیر این وسایل در بهبود علائم OA به تجویز مناسب، طراحی خوب و استفاده بهینه از آنها بستگی دارد. هدف این پژوهش بررسی تأثیر درمان ارتزی بر شدت درد و راستای مفصل زانو در بیماران مبتلا به OA خفیف تا متوسط بوده است.

مواد و روش‌ها

تعداد 45 زن و مرد با میانگین سنی 53/4 با تشخیص A خفیف تا متوسط بر اساس علائم بالینی و رادیوگرافی توسط متخصص ارتپدی جهت تجویز ارتز معرفی گردیدند. معیارهای انتخاب بیماران شامل موارد زیر می‌شد:

1- سن 50 تا 60 سال که کاندید تعویض مفصل زانو نیستند. 2- حداقل در دو فعالیت (بالا و پائین رفتن از پله، دو زانو نشستن، درد حین استراحت) در مفصل تی بیوفمورال⁸ درد داشته باشند. 3- وجود درد به مدت حداقل 6 ماه در مفصل تی بیوفمورال بدون گزارش برخورد یا ضربه 4- کاهش فضای مفصل در سمت داخل.

بیماران واجد شرایط پس از مراجعه به یکی از سه گروه درمان توسط کفی لبه دار⁹ زانوبند نئوپرنی¹⁰ و بريس زانو¹¹ تقسیم گردیدند. کلیه بیماران دارای عکس‌های رادیوگرافی ساده از نماهای AP در حالت ایستاده و Lateral بودند. پس از کسب رضایت از انجام تحقیق و تکمیل پرسشنامه، وجود افیوژن¹² مفصلی، صدای مفصل¹³ و درد موضعی بررسی گردید. بررسی درد توسط معیار VAS¹⁴ بوده و براساس معیار استاندارد Womac، درد کلی حین استراحت، راه رفتن، بالا و پایین رفتن از پله و درد ناحیه پاتلوفمورال¹⁵ اندازه‌گیری و ثبت گردید. کلیه بیماران مبتلا به دفورمیتی ژنوواروم بوده و تقسیم بندی بیماران به سه گروه به شرح زیر بوده است:

گروه اول شامل 15 بیمار با میانگین سنی 57/2 که از کفی لبه دار از جنس لاستیک با لبه ای به ارتفاع 7-9 میلی متر در سمت خارج استفاده کرده اند و این کفی در منزل نیز استفاده شده که بطور متوسط 8 ساعت در شبانه روز از آن استفاده نمودند. گروه دوم شامل 15 بیمار با میانگین سنی 55/6 سال بوده که برای آنها زانوبند نئوپرنی با مفصل داخلی و استرپ¹⁶ های فوقانی و تحتانی برای ایجاد سیستم سه نقطه فشار و کشیدن مفصل به سوی راستای مناسب تهیه گردید. مدت زمان استفاده از این زانوبند 8 ساعت بوده که هنگام استراحت از اندام جدا می‌گردید.

۱. Knee osteoarthritis ۲. Osteoarthritis ۳. Sclerosis ۴. Osteophyte ۵. Varus deformity ۶. Orthosis
۷. Oedema ۸. Tibio femoral ۹. In sole ۱۰. Neoperan sleeve ۱۱. Valgus Brace ۱۲. Effusion
۱۳. Crepitus ۱۴. Visual Analogue Scale ۱۵. Patello femoral Regio ۱۶. Strap

در هنگام استراحت کاهش داده اما بیشترین میزان کاهش نسبی درد براساس معیار womac مربوط به کفی طبی و کمترین آن مربوط به زانوبند پلی اتیلینی بوده است (جدول شماره 3). براساس جدول شماره 4 هر سه ارتز درد را هنگام راه رفتن کاهش داده اند. اما بیشترین میزان کاهش درد مربوط به کفی طبی و کمترین آن مربوط به زانوبند پلی اتیلینی بوده است. همچنین مطابق با جدول شماره 5 مشاهده می گردد که هر سه نوع ارتز توانسته اند درد را حین بالا و پایین رفتن از پله کاهش داده، اما موثرترین ارتز جهت کاهش درد مربوط به کفی طبی و کمترین آن مربوط به زانوبند پلی اتیلینی بوده است. میزان درد بیماران براساس معیار VAS قبل و بعد از در درمان در هر سه گروه با هم مقایسه گردید که نتایج آن در جدول شماره 6 آورده شده است.

در گروه سوم 15 بیمار با میانگین سنی 56/3 سال از زانوبندهای قالب گیری شده از جنس پلی اتیلن با شل¹ های فوقانی و تحتانی و یک مفصل مدرج استفاده نمودند. کلیه ارتزها توسط متخصص ارتوپدی فنی تهیه گردید. مدت زمان استفاده از ارتزها 3 ماه بوده که بیماران حدود 8 ساعت در روز خصوصاً حین ایستادن و راه رفتن از آن استفاده کرده اند.

پس از سه ماه یک عکس رادیوگرافی نمای قدامی-خلفی در وضعیت ایستاده و بدون بریس تهیه گردید و سپس مجدداً ارزیابی های اولیه تکرار شد.

یافته های پژوهش

درصد و فراوانی بیماران در جدول شماره 1 مشاهده می گردد.

در بررسی وجود افیوژن مفصلی مشاهده گردید که هیچیک از ارتزها نتوانسته اند افیوژن را کاملاً برطرف نمایند (جدول شماره 2). همچنین هر سه نوع ارتز درد را

جدول شماره 1. درصد و فراوانی بیماران شرکت کننده در بررسی برحسب جنس و نوع وسیله کمکی استفاده شده

جنسیت نوع ارتز	مرد	زن
زانو بند نئوپرنی	4 %26/7	11 %73/3
زانو بند پلی اتیلینی	5 %33/3	10 %66/7
کفی طبی	6 %40	9 %60

جدول شماره 2. درصد و فراوانی میزان وجود افیوژن در هر سه گروه قبل و بعد از درمان با ارتز

نوع ارتز افیوژن	زانوبند نئوپرنی N=10		زانوبند پلی اتیلینی N=10		کفی طبی N=10	
	ندارد	دارد	ندارد	دارد	ندارد	دارد
وجود افیوژن قبل از استفاده	2 %13/3	13 %86/7	5 %33/3	10 %66/7	6 %40	9 %60
بعد از استفاده	6 %40	9 %60	7 %46/7	8 %53/3	8 %53/3	7 %46/7

جدول شماره 3. درصد و فراوانی وجود درد حین استراحت قبل و بعد از درمان ارتزی

کفی طبی N=۱۰				زانوبند پلی اتیلنی N=۱۰				زانوبند نئوپرنی N=۱۰				روش درمان
شدید	متوسط	کم	بدون درد	شدید	متوسط	کم	بدون درد	شدید	متوسط	کم	بدون درد	درد حین استراحت
-	10	4	1	1	3	7	4	2	7	3	3	قبل
0	%66/7	%26/7	%6/7	%6/7	%20	%46/7	%26/7	%13/3	%46/7	%20	%20	
-	2	11	2	-	2	5	8	-	4	7	4	بعد
0	%13/3	%73/3	%13/3	0	%13/3	%33/3	%53/3	0	%26/7	%46/7	%26/7	
	%35	%12	%47						%22	%12	%45	pv

جدول شماره 4. درصد و فراوانی میزان کاهش درد حین راه رفتن قبل و بعد از درمان ارتزی

زانوبند کفی طبی N=۱۰				زانوبند پلی اتیلنی N=۱۰				زانوبند نئوپرنی N=۱۰				روش درمان
شدید	متوسط	کم	بدون درد	شدید	متوسط	کم	بدون درد	شدید	متوسط	کم	بدون درد	درد حین راه رفتن
8	5	1	1	6	8	1	-	4	5	6	1	قبل
%53/3	%33/3	%6/7	%6/7	%40	%53/3	%6/7	-	%25	%31/3	%37/5	%6/3	
-	7	8	-	5	6	3	1	2	6	4	3	بعد
-	%46/7	%53/3	-	%33/3	%40	%20	%6/7	%13/3	%40	%26/7	%20	
	%24	%3		%12	%21	%12		%41	%12	%32	%25	pv

جدول شماره 5. درصد و فراوانی میزان درد حین بالا و پایین رفتن از پله قبل و بعد از درمان ارتزی

زانوبند کفی طبی N=۱۰				زانوبند پلی اتیلنی N=۱۰				زانوبند نئوپرنی N=۱۰				روش درمان
شدید	متوسط	کم	بدون درد	شدید	متوسط	کم	بدون درد	شدید	متوسط	کم	بدون درد	بالا و پایین رفتن از پله
7	5	3	-	3	8	4	-	8	7	1	-	قبل
%46/7	%33/3	%20	0	%20	%53/3	%26/7	0	%50	%43/8	%6/3	-	
3	1	8	3	5	7	3	-	4	5	6	1	بعد
%20	%6/7	%53/3	%20	%33/3	%46/7	%20	0	%25	%31/3	%37/5	%6/3	
%3	%3	%28		%21				%21	%32	%4		pv

جدول شماره 6. نتایج حاصل از مقایسه میزان درد براساس معیار VAS قبل و بعد از درمان ارتزی

نوع درمان	قبل	بعد	pvdve
زانوبند نئوپرنی	8/25 ± 1/65	4/875 ± 1/33	0/024
زانوبند پلی اتیلنی	8/91 ± 1/02	5/33 ± 1/21	0/034
کفی طبی	7/9 ± 1/05	5/33 ± 0/87	0/017

بحث و نتیجه گیری

در این بررسی مشاهده گردید که استفاده از کفی طبی با لبه خارجی سبب کاهش درد بیماران مبتلا به آرتروز زانو می گردد. به طوریکه میزان درد نسبت به قبل از استفاده از کفی کاهش معنی داری داشته است، (pv=%35). این نتیجه با یافته های سایر تحقیقات همخوانی دارد. Sazaki و همکارانش مکانیزم کاهش درد با استفاده از کفی طبی را بررسی نموده و دریافته است که علت کاهش درد ناشی از تغییر زاویه بین استخوان های مچ پا و افزایش وضعیت والگوس مفصل ساب تالار بوده که در نتیجه آن میزان بار اعمالی بر روی بخش داخلی زانو کمتر می شود (12).

همچنین wolf و همکارانش نیز با ارزیابی کلینیکی بیماران حین استفاده از کفی طبی، افزایش زاویه والگوس مفصل ساب تالار و افزایش عرض قدم ها را حین راه رفتن مشاهده نموده و گزارش کرده اند که افزایش زاویه والگوس مفصل ساب تالار سبب کاهش بارهای وارده به بخش داخلی زانو می گردد (15). Kerrigan و همکارانش نیز استفاده از کفی های دارای لبه خارجی را برای بیماران مبتلا به آرتروز زانو بررسی کرده و نتایج تحقیقات آنها نشان داده که این کفی ها بطور چشمگیری گشتاور واروسی زانو را در طول راه رفتن کاهش می دهند.

در مجموع به نظر می رسد مهمترین علت کاهش درد در بیماران مبتلا به استئوآرتروز زانو که از کفی طبی با لبه خارجی استفاده می نمایند، افزایش زاویه والگوس مفصل ساب تالار، افزایش عرض قدم ها حین راه رفتن و متعاقباً کاهش گشتاورهای واروسی مفصل زانو و کاهش اعمال نیرو بر روی بخش داخلی مفصل زانو باشد.

در این تحقیق مشاهده گردید که در گروه درمان با زانوبند پلی اتیلنی نیز رابطه معنی دار آماری بین استفاده از بریس والگوس زانو و کاهش درد وجود دارد، (pv=%45). به طوریکه با کاهش درد، سطح فعالیت بیماران افزایش داشته است. این نتیجه با مطالعات قبلی نیز تا حدی مطابقت دارد، در عین حال، Matsuno و همکارانش نیز استفاده طولانی مدت از زانوبند را بر روی علائم استئوآرتروز زانو بررسی کرده و دریافتند که درد بیماران حین راه رفتن و بالا و پایین رفتن از پله کاهش یافته، زاویه بین استخوان فمور و تی بیادر 12 نفر از 20 بیمار کمتر شده و قدرت عضله چهارسر ران نیز افزایش داشته است (9). در تحقیق Pollo و همکارانش نیز بدنبال استفاده از زانوبند پلی اتیلنی بر روی 11 بیمار و آنالیز راه رفتن آنها مشاهده گردید که گشتاور والگوسی زانو همراه با افزایش زاویه والگوسی بریس بیشتر شده و بار اعمالی بر روی بخش داخلی زانو کاهش یافته است. اما با وجود کاهش درد و افزایش سطح فعالیت بیماران، هیچگونه تغییری در سرعت راه رفتن بیماران مشاهده نشده است (11). Draper و همکارانش در تحقیق خود مشاهده نمودند که استفاده از بریس های والگوسی پلی اتیلنی به مدت 3 ماه سبب کاهش درد و بهبود سطح فعالیت بیماران مبتلا به آرتروز زانو می گردد (3). Mewett نیز میزان تغییر بار وارد بر بخش داخلی مفصل تیبیوفمورال را با استفاده از بریس زانو مشاهده نمود.

علاوه بر این شاخص های مختلف راه رفتن افراد نیز بهبود نشان داده است (4). Birmingham استفاده از بریس پلی اتیلنی زانو را عاملی برای بهبود چشمگیر

که در یک بررسی مداخله ای تأثیر زانوبند نئوپرنی را با بریس مقایسه نمود. نتایج تحقیق وی نشان داده که استفاده از بریس زانو در مقایسه با زانو بند نئوپرنی در کاهش درد تأثیر بیشتری داشته است.

در حالیکه افرادی که از زانوبند نئوپرنی استفاده می نمودند نسبت به گروه شاهد احساس راحتی و کاهش درد بیشتری را گزارش کرده اند. همچنین در این بررسی مشاهده شد که بیمارانی که از بریس زانو استفاده نموده اند در مقایسه با گروهی که زانوبند نئوپرنی داشته اند هنگام بالا و پایین رفتن از پله درد کمتری داشته و در مقایسه با گروه کنترل سطح فعالیت بالاتری داشته اند.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر بنظر نمی رسد که زانوبند نئوپرنی توانسته باشد راستای حرکتی زانو را تغییر دهد و مهمترین دلیل کاهش درد تحریک حس عمقی، آگاهی از وضعیت مفصل، کنترل حرکات جانبی و کاهش استرس های ناشی از حرکات نابجا می باشد.

حس عمقی مفصل زانو و بدنبال آن کنترل نیروهای چرخشی و نهایتاً کاهش درد و افزایش عملکرد بیماران می داند (1).

با توجه به مطالعات قبلی بنظر می رسد که استفاده از زانوبندهای پلی اتیلنی سبب تغییر در میزان گشتاور اداکشن¹ زانو و افزایش حس عمقی شده که این عوامل سبب کنترل حرکات مفصل تی بیوفمورال، کاهش درد و افزایش عملکرد می گردد.

علاوه بر این، در گروهی که از زانوبند نئوپرنی با بار داخلی استفاده نمودند مشاهده شد که درد به شکل معنی داری کاهش یافته (4% p), و در قبال آن سطح فعالیت افراد با پوشیدن زانوبند نئوپرنی افزایش قابل توجهی داشت. از آنجا که این نوع زانوبند حمایت مکانیکی بسیار کمی در اطراف زانو ایجاد می کند، به نظر می رسد احساس کاهش درد مفصلی عمدتاً مربوط به بهبود حس عمقی در مفصل باشد. تنها بررسی موجود در این زمینه مربوط به Kirkly بوده

منابع

- 1- بنایی، مهدی. آرتروز، نشر دانشگاه فردوسی مشهد، 1370.
- 2- Adams JC, David L, Hamblen. *Outline of orthopaedics*. Toronto, 2001;13:355.
- 3-Birmingham TB, Kramer JF. *Knee bracing for medial compartment Osteoarthritis; effects on proprioception and postural control*. Clin. Orthop, 1997; 321:314-20.
- 4-Bohdrof K, Imhof H, *Musculoskeletal imaging*. Thieme, Newyork, 2001;10.
- 5-Brian J, cole MD, and Christopher D, et al. *Degenerative arthritthis of the knee in active patients, evaluation and management*. Journal of the American Academy of orthopaedic surgeons, 1999; 7 (6):383-7.
- 6-Draper ER, Cable JM, Sanchez-Ballester J, et al. *Improvement in function after valgus bracing of the knee; An analysis of gait symmetry*. J Bone Joint Surg, 2000; 82(7): 1001-5.
- 7-Hewett TE, Noyes FR, Barber-westin SD, et al. *Decrease in knee joint pain and increase in function in patients with medial compartment arthrosis: a prospective analysise of valgus bracing*. Osteopedics, 1998: 131-8.
- 8-Karrige Dc, Lelas JL, Goggins J. *Effectiveness of a lateral-wedge insole on knee varus torque in patients with knee osteoarthritis*. Arch Phys Med Rehabil, 2002, Jul; 83(7): 889-93.
- 9-Kippel JM, Dieppe PA. *Practical Rheumatology*. Mosby. London, 1995.
- 10-Kirkly A, Webster-Bogaert S, Litchfeild R, et al. *The effect of bracing on varus gonarthosis*. J Bone Joint Surg Am, 1999; 81:539-48.
- 11-Matsuno M, Kadowaki KM. *Generation II knee bracing for sever medial compartment osteoarthritis of the knee*. Arch phys. Med Rehabil, 1997;78(7): 745-9.
- 12-Ogata K, Yasunaga M, Nomiyaama H. *The effect of wedge insoles on the trust of*

Osteoarthritis knees . International prthopedics, 1997; 21: 308-12.

١. Adduction Torque

13-Pollo E., Otic JC., Baekus SI., Et al. *Reduction of medical compartment loads with valgus bracing of the Osteoarthritis knee*. Am I sport Med, **2002**, **30(3)**: 414-21
14-Sazaki T, Yasuda K. *Clinical evaluation of the treatment of osteoarthritis knees using*

a newly designed wedged insole. Clin orthop, **1987**; **22**: 181-7

15-Wolf SA., Brueckmann FR. *Conservative treatment of genu valgus and varum with medial/lateral heel wedges*. Indiana Med, **1991**; **84**:614-15

Effectiveness of Common Supportive Orthosis in Relieving Patients Suffering from Knee Osteoarthrosis

Gaohaar pay SH.^{*1}, Shatter zadeh MJ.², Fakur M.³

Abstract

Introduction: Knee osteoarthrosis is a common cause of referring to orthopaedic centers. Conservative treatment for such patients lies in analgesic and anti-inflammatory drugs, physical therapy and supportive orthosis. Daily using of orthosis and during activity for 6 to 12 weeks is an accepted method of treatment. The aim of this research was to detect the effects of three kinds of orthosis, Knee brace, neoprene brace and insole arch support, on pain, knee alignment and functional activity level in patients with knee osteoarthrosis.

Materials & Methods: 45 patients (aged 50-60), with mild to moderate knee osteoarthrosis participated in this experimental study. All the cases were divided into three groups randomly. They all

used orthosis for months. The study was carried out in a semi-experimental method.

Findings: The results of this study showed no positive effects by the orthoses on the patients' knee alignment, but they could cause a considerable relief in their pain-suffering and an effective increase in the patients daily performances.

Conclusion: According to the finds of this study, using medical shoes with external margins can relive patients suffering from knee osteoarthrosis considerably and provide them with a specific relaxation. However, neoprene knee-braces do not seem to make any change in knee alignment.

Key words: knee osteoarthrosis, knee alignment, pain, orthosis

1&2. Assist Prof., Dept of Physiotherapy, Ahwaz Jondi Shapur University of Medical Sciences

3. Assist Prof., Dept of Orthopedy, Ahwaz Jondi Shapur University of Medical Sciences